

DR. DOHY JÁNOS

1934–2002

Állattenyésztő mezőgazdasági mérnök, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, Széchenyi-díjas állatgenetikus, -nemesítő, a tejelő szarvasmarhafajták nemesítésével a korszerű nagyüzemi termelési rendszerek megalapozója, nemzetközileg elismert tudósa, nemzetközi „nagykövete” volt. Az állattenyésztés tanára, az alkalmazott állatgenetika és -nemesítés tanára, egyetemünk állattenyésztési tanszékének oktatója (1964–1974), majd tanszékvezető egyetemi tanára (1980–1984).

Dohy János 1934. március 5-én született Debrecen-Pallagpusztán. Apja és nagyapja is a gazdasági akadémiák neves tanárai, kiváló pedagógusai voltak. Innen kapott „genetikai” öröksége és a „kultúrtanya” tangazdasági, akadémiai környezete érdeklődését elkötelezettséggé váltotta, egy életre meghatározta pályafutását.

Az elemi iskola négy osztályát (1940–1944) Keszthelyen a kolozsvári líceumban, a gimnázium nyolc osztályát pedig (1944–1952) a keszthelyi premontrei, a debreceni piarista gimnáziumban végezte, majd a kisvárdai Bessenyei György Gimnáziumban érettségizett kitűnő eredménnyel. 1952-ben felvételi vizsga nélkül felvételt nyert az Magyar Agrártudományi Egyetem Állattenyésztési Karára. Az állattenyésztési tanszéken diákkörösként kezdte kutatómunkáját. *A tejtermelés perzisztenciájára ható néhány tényező vizsgálata* című dolgozatának

megvédése után Horn Artúr professzor tudományos gyakornokként a tanszékére hívta. Oklevelének megszerzése (1957) után – követve professzorát – az Állattenyésztési Kutatóintézet gyakornoka, tudományos segédmunkatársa, majd munkatársa a szarvasmarha-tenyésztési osztályon. Kutatócsoportjuk, a „Jersey Klub” (Horn Artúr, Bozó Sándor, Dunay Antal, Deák Mihály) létrehozta az 50% dán jersey génhányadú „tejelő magyar barna” és a 25% jersey génhányadú „tejelő magyar tarka” típusokat. Kinemesítették az ipari tej gazdaságos termelését szolgáló „hungarofríz” fajtát, amely megalapozta a versenyképes szakosított nagyüzemi tej- és hústermelést. Az ennek tudományos hátterét szolgáló alap kutatások (a heterosis, típusoptimalizálás, területi termelékenység) alapozták meg nemzetközi elismertségüket.

1963-ban summa cum laude egyetemi doktorátust szerzett.

1964-től, a rehabilitált Horn Artúr professzort tovább követve, az Állatorvos-tudományi Egyetem állattenyésztési tanszékének adjunktusa, majd docense lett. 1968-ban *A „tejelő magyar tarka” konstrukcióba tartozó R1 ivadékcsoportok néhány értékmérő tulajdonságának összehasonlító vizsgálata* című értekezéssel kandidátusi fokozatot szerzett. Kutatásában a szelekciós és a keresztezéses nemesítést integrálva, dinamikus kölcsönhatásában értékelte.

1974-től az Állattenyésztési Kutatóintézet főigazgató-helyettese, 1976-tól pedig a Kaposvári Mezőgazdasági Főiskola tudományos kutatója és kutatásszervezője. Öt hónapos tanulmányutat tett Amerikában. Legendás munkabírása, szorgalma révén a szakterületének világirodalmát uraló, szintetizáló tudós a nemzetközi kongresszusok állandó meghívottja, vitavezetője lett. Harminc országban tett rövidebb-hosszabb tanulmányutat, tartott előadást meghívás alapján. Kutatásait is összegezve, 1979-ben megjelent *Állattenyésztési genetika* könyve elnyerte az Akadémia elnökének pályadíját, a Nívódíjat és az Ujhelyi Imre-émlékérmet is.

Horn Artúr professzor nyugdíjba vonulását követően, 1980-ban az Állatorvos-tudományi Egyetem állattenyésztési tanszékének vezetőjévé, egyetemi tanárává nevezték ki. A szakemberképzést és a kutatómunkát az állattenyésztési biotechnika és biotechnológia, valamint a patogenetika új irányzataival bővítette. 1984-ben *A szelekció hatékonyságának növelése új tejelő szarvasmarha-típusok kialakításában* című disszertációjával akadémiai doktori fokozatot szerzett. Ebben 25 éves munkásságát összegezve új kutatási irányokat határozott meg. 1984-ben a Gödöllői Agrártudományi Egyetem állattenyésztési tanszékének vezető professzoraként a tanszékét állattenyésztési intézetté fejlesztette, amely négy tanszékkel működött. 1987-ben tudományos és a nemzetközi ügyek rektorhelyettese, 1993-ban a PhD-képzés szervezője, koordinátora, az általa létrehozott Tudományos Továbbképzési Intézet dékánja.

1993-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választották.

1995-től 1999-ig az általa létesített alkalmazott állatgenetikai és -nemesítési tanszék vezetője, 1996-tól az MTA–GATE állatnemesítési kutatócsoportjának a vezetője volt. 1998-ban az MTA rendes tagjává választotta, és 1999-től az MTA Agrártudományok Osztályának elnöke volt 2002. június 5-éig. 2001. június 22-én nyugdíjba vonult, s ettől fogva professzor emeritusként dolgozott tovább.

Oktatói tevékenysége 1964-ben kezdődött az Állatorvostudományi Egyetem állattenyésztéstani tanszékén. Állandóan korszerűsítette tananyagát. Oktatómunkáját, előadásait kutatómunkájából fakadó elhivatottság, gyakorlati tapasztalata, az új ismeretek rendszeres beépítése jellemezte. Kitartó, lelkes szorgalma, határtalan munkabírása példa volt tanítványai és környezete számára. Az állattenyésztés hazai és nemzetközi gyakorlatával, a tudományos kutatás és a közélet műhelyeivel, nemkülönben a társintézményekkel való kapcsolataiból származó ismeretek automatikusan épültek be oktatómunkájába, egyetemi és továbbképzési jegyzeteibe. Négy évtizeden át foglalkozott diákkörös hallgatókkal és a Tudományos Továbbképzési Intézet létesítésével megalapozta a tudósképzés kereteit (PhD).

Munkásságának alapja, döntő eleme a kutatómunka, a kutatósszervezés volt. Kutatási területe az alkalmazott állatgenetika (állatnemesítés). Ezen belül a szarvasmarha-tenyésztés, a három új tejelőtípus, a „tejelő magyar barna”, a „tejelő magyar tarka” és a „hungarofríz” nemesítését szolgáló alapkutatásai a legkiemelkedőbbek, amelyek megalapozták a hazai nagyüzemi tej- és hústermelés korszerű rendszerét. Kidolgozta az állattenyésztési biotechnika, a biotechnológia alkalmazásának, fejlesztésének és integrálásának lehetőségeit. Széles körű nemzetközi kapcsolatot teremtett, fejlesztette az állatnemesítés nemzetközi integrációját.

Szakmai és tudományos publikációja rendkívül gazdag. 550 közleménye jelent meg, amelyeknek a fele kutatási eredményeit összefoglaló közlemény. 16 könyvet, illetve könyvrészletet írt. Szakmai, tudományos elismerései: a Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója (1962, 1972), Akadémiai Díj (1976), Wellmann Oszkár-émlékérem (1979), Ujhelyi Imre-émlékérem (1980), Lónyay Menyhért-émlékérem (1994), Pro re rustica promovenda (MAE, 1995), Széchenyi-díj (1996), a GATE Emlékérme (1999), Teichmann Vilmos-díj (2000), Pannon Agrártudományi Egyetem honoris causa doktora (1994), a Debreceni Agrártudományi Egyetem honoris causa doktora (2001), Debreceni Agrár-felsőoktatásért Emlékérem (2002), „Tudással Magyarorszáért” jubileumi plakett (OTDT, 2002).

Tudományos és közéleti tevékenysége is széles körű volt. Az MTA Agrártudományok Osztályának tagja és elnöke, az MTA elnökségének tagja, támogatott kutatóhelyeinek hálózati tanácsi tagja volt, részt vett az állatnemesítési, állattenyésztési és takarmányozási bizottság munkájában. Különböző folyóiratok szerkesztőbizottsági tagjaként tevékenykedett: *Acta Agronomica, Hungarian*

Agricultural Research, Állattenyésztés és Takarmányozás, Tejgazdaság. A Szent István Egyetem, a debreceni, a kaposvári, a veszprémi egyetemek doktori és habilitációs bizottságainak, az Országos Doktori és Habilitációs Tanács, a Magyar Akkreditációs Bizottság agrártudományi szakbizottságának volt tagja.

Munkásságát nemzetközi fórumokon is nagyra értékelték. Több mint 30 országban járt, hazánk tudományos nagyköveteként számos meghívásnak tett eleget, tartott előadást, volt vitavezető kongresszusokon. Szakmailag különösen közel állt hozzá az Állattenyésztők Európai Szövetsége, amelynek hat éven át (1982–1988) választott elnökségi tagja volt. A társaság konferenciáit gazdagító mintegy 38 tudományos publikációjáért és a Magyarországon megrendezett három (1970, 1986, 2001) nemzetközi konferenciáért 1999-ben Distinguished Service Award (Kiváló Szolgálatért Érdemérem) elismerést kapott. Tiszteleti tagja volt a Német Állattenyésztők Társaságának (1997), levelező tagja volt a Firenzei Akadémiának (1997), az American Association for the Advancement of Science-nek (2000), az American Society of Animal Science-nek, a New York Academy of Science-nek, a National Geographic Societynek és az American Biographical Institutnak. Számos külföldi szaklap, az *Egyptian Journal of Animal Science*, az *Animal Science*, *Animal Science Papers*, a *Reports of Polish Academy of Sciences*, a *Livestock Production Science* (EAAP) tanácsadó testületének volt tagja. Kimagasló szakmai tekintélyét jelzi FAO-szakértői munkája Iránban, a Horvát Köztársaság Tudományos és Technológiai Minisztérium felkérésére végzett szakértői tevékenysége.

Dohy János professzor megfontolt, hivatásának élő, a kollektív munkában munkatársait megbecsülő és támogató kiváló kutatósszervező, tudósember volt. Legendás munkabírása, vitakész nyelvismerete, szakirodalmának szintetizálása, az alkalmazott állatgenetika, az állatnemesítés nemzetközi integrációja követendő példa szakembereink számára.

2000 nyarán egészsége megromlott, 2002. november 11-én hunyt el.

Irodalom

- Kovács Ferenc–Nagy Béla: Dohy János (1934–2002). *Magyar Állatorvosok Lapja*, 2003. 125. 5. 317.
- Horn Péter: Megemlékezés. Dohy János (1934–2002). *Magyar Tudomány*, 2003. 48. 2. 270–273.
- Dohy János: *Tanulmányaim hogyan befolyásolták pályámat*. Jubileumi kiadvány. MTA Agrártudományok Osztálya, Budapest, 2002. 431–438.
- Gundel János: *Dohy János (1934–2002)*. A Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományok Osztályának 2002. évi tájékoztatója. MTA, Budapest, 2003. 114–117.